

Rem op de horecabestedingen in 2012

Op 13 december 2011 heeft het CPB haar CPB Policy Brief 2011/13 gepubliceerd met de aangepaste ramingen voor 2011 en 2012. In deze Nieuwsbrief heeft het CPB een aantal kerngegevens gepubliceerd over de Nederlandse economie. Het CPB gaat uit van een stijging van het BBP in 2011 van 1,5%, ongewijzigd ten opzichte van de cijfers uit de MEV van 15 september jongstleden, en een krimp van 0,5% in 2012. Een neerwaartse bijstelling met 1,5%-punt voor 2012.

Door de aanhoudende Europese schulden crisis is Nederland in een recessie geraakt. In de eerste helft van 2011 is de uitvoer nog de motor van de groei. Vanaf de tweede helft van 2011 zwakt de uitvoerontwikkeling sterk af. Dit zet door in de eerste helft van 2012. Per saldo zal de uitvoer in 2012 afnemen.

Particuliere consumptie

De particuliere consumptie zal in 2012 met 0,5% afnemen. In de septemberramingen werd nog uitgegaan van een toename van 0,25%. In 2011 is de consumptie met 0,75% afgenomen (door het CPB met 0,75%-punt naar beneden bijgesteld ten opzichte van de septemberraming).

Werkgelegenheid

Het CPB is aanmerkelijk pessimistischer over de werkgelegenheidsontwikkeling voor 2012. Zij verwacht in 2012 een afname van het aantal werkzame personen van 0,5%. Dit is een negatieve bijstelling van 0,75%-punt. Vooral in de marktsector zal de werkgelegenheid krimpen. Uitgedrukt in arbeidsjaren zal de werkgelegenheid in de marktsector zal in 2012 afnemen met 1%, 0,75%-punt lager dan in de ramingen van september jl. In 2011 is de werkgelegenheid nog stabiel gebleven.

Lonen

Het CPB gaat uit van een gemiddelde contractloonstijging in 2011 van 1,5% (ongewijzigd ten opzichte van de septemberramingen) en in 2012 van 1,75% (een neerwaartse bijstelling met 0,25%-punt). De inflatie komt in 2011 uit op 2,25%. In 2012 zal de inflatie uitkomen op 2%, gelijk aan de vorige raming. De inflatie wordt vooral veroorzaakt door stijgende energie- en invoerprijzen. De contractloonstijging blijft daarmee in 2011 iets achter bij de inflatie. De gemiddelde loonvoetontwikkeling in 2011 en 2012 zal uitkomen op respectievelijk 2,5% en 3,25% een neerwaartse bijstelling van 0,75%-punt in 2011 en 0,25%-punt in 2012. Hiermee is de loonvoetontwikkeling hoger dan de contractloonstijging. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een stijging van de gemiddelde leeftijd van de beroepsbevolking en het opleidingsniveau. Pensioenpremies ontwikkeling zich opwaarts. Ook neemt in 2011 en 2012 de inkomensafhankelijke ziektekostenbijdrage toe.

Consumentenbestedingen

De consumentenbestedingen komen in 2011 ten opzichte van vorig jaar (2010) 0,75% lager uit, een neerwaartse bijstelling ten opzichte van de septemberraming met 0,75%-punt. Ook voor 2012 wordt uitgegaan van verder dalende bestedingen (0,5%). Voor 2012 komt dit neer op een neerwaartse bijstelling met 0,25%-punt. De uitgaven worden vooral gedempt door de bezuinigen en lastenverzwaringen. De koopkracht neemt eveneens af doordat de contractloonstijging onder het niveau van de inflatie blijft.

De vermogenspositie van de consument verslechtert. Aandelen koersen herstellen niet. Daarnaast zet de negatieve prijsontwikkeling op de huizenmarkt door. Dit heeft mede invloed op de consumptie van huishoudens. Door het directe effect van het vermogensverlies passen huishoudens hun consumptieve bestedingen aan. De ongunstige ontwikkeling van de koopkracht, de vermogenspositie van consumenten en de grote onrust

op de financiële markt hebben het consumentenvertrouwen in de afgelopen maanden doen kelderen. In 2012 zal de werkloosheid weer oplopen.

Kern Horeca

In 2010 daalde het omzetvolume van de horeca (kern) toch nog met 3%. Het omzetvolume in de horeca (kern) zal in 2011 met 2% toenemen, een negatieve bijstelling van 0,5% ten opzichte van de septemberraming. Met name door gunstige realisatiecijfers in het eerste half jaar, is dit cijfer relatief hoog. Door een sterk dalend consumentenvertrouwen en een belangrijke groeivertraging van de Nederlandse economie, is de omzetgroei in het tweede half jaar sterk teruggevallen.

Maar let wel...

De redenen waarom 2011 gunstiger uitvalt, zijn:

- Inhaaleffect; na elke periode van conjuncturele neergang, neemt de terughoudendheid van consumenten en zakelijke besteders af ten aanzien van horecabestedingen. Dit leidt eerst tot een versnelling in de horecabestedingen, die spoedig zal afzwakken.
- Veranderende keuzes van consumenten; zo wordt in de fastfoodsector meer voor kwaliteit gekozen. De opkomst van broodjeszaken is hier een voorbeeld van. In de drankensector zijn de koffiezaken sterk in opkomst.
- Gewenning rookverbod; door het rookverbod is de omzet met name bij cafés gedaald. Door gewenning aan het rookverbod, valt een (sterke) verdere daling als gevolg van het rookverbod niet te verwachten.
- (In eerste instantie) Meevallende economische groei; vooral als gevolg van meer zakelijke activiteiten is er meer uitgegeven in hotels en restaurants.

De kern Horeca in 2012: volume -1,25%

In 2012 zal het omzetvolume met 1,25% afnemen, een negatieve bijstelling van 1,5% ten opzichte van de septemberraming. Deze neerwaartse bijstelling hangt samen met de visie van het CPB dat zowel de particuliere consumptie als het BBP zal afnemen. Zowel consumentenbestedingen in de horeca als zakelijke bestedingen zullen terugvallen in 2012.

Maar let wel...

De ingeschatte daling van 1,25% is relatief beperkt. Dit hangt samen met het lage niveau van horecabestedingen. Ook speelt een rol dat consumenten en zakelijke besteders als enige jaren terughoudend zijn in hun horecabestedingen. Dit beperkt de kans op een forse omzetsdaling in 2012. Het risico op een forsere omzetsdaling is echter wel aanwezig. Op horecabestedingen is door consumenten en bedrijven relatief eenvoudig te bezuinigen. In omstandigheden van grote economische onzekerheid, kan dit consumenten en bedrijven aanzetten tot (verder) bezuinigen op horecabestedingen.

De kern Horeca vanaf 2013

Ook in de periode 2013-2015 zal de groei bescheiden zijn als gevolg van een beperkte groei van de consumentenbestedingen en een gematigde economische groei. De omzet (volume) zal dan gemiddeld jaarlijks met 0,5% toenemen.

Prijsontwikkeling

Voor 2011 en 2012 wordt uitgegaan van een prijsontwikkeling in de horeca (kern) van respectievelijk 2,5% en 2,25%, voor beide jaren een neerwaartse bijstelling van 0,25%. Prijsherstel in de hotelsector en sterke stijging van de inkoopprijs van voedsel en energie spelen een belangrijke rol bij deze prijsstijgingen. Anderzijds heeft de zwakke vraag naar horecadiensten een concurrentieverhogend en daarmee dempend effect op de prijsontwikkeling.

In de jaren 2013-2015 wordt uitgegaan van een prijsontwikkeling van 2,5% per jaar. In combinatie met bovengenoemde ontwikkeling van het omzetvolume, betekent dit dat de

waardeontwikkeling van de omzet in 2011 en 2012 uitkomt op respectievelijk 4,75 en 1,5%, een neerwaartse bijstelling van 0,5%-punt in 2011 en 1,75%-punt in 2012. In de periode 2013-2015 komt de gemiddelde waardegroei van de omzet uit op 3,25% per jaar.

Onderscheiden naar subsectoren in de horeca (kern), de ontwikkelingen als volgt:

Hotels/pensions

Ongeveer de helft van de accommodatieaanbieders is voornamelijk gericht op de zakelijke markt. Deze bedrijven hebben de gevolgen van de economische recessie in alle hevigheid ondervonden. Ook ondervond de hotelsector de gevolgen van een terughoudende opstelling van consumenten. Om de bezettingsgraad toch op niveau te houden is sinds 2009 het prijsinstrument actief ingezet. Met de economische groei is vooral de zakelijke markt weer aangetrokken. In de tweede helft van dit jaar is de groei flink teruggefallen. In 2012 zal het omzetvolume met 1,25% afnemen, een neerwaartse bijstelling van 2,5%-punt. Het personeelsbestand zal in 2012 afnemen.

Voor de periode 2013-2015 wordt voor de hotels/pensions een gemiddelde omzet(volume)stijging van 1,5% per jaar voorzien.

Restaurants

Het restaurantbezoek vertoonde met name in de eerste helft van 2011 een sterke toename. De negatieve gevolgen van de recessie op de zakelijke bestedingen zijn in dit horecasegment sterk gevoeld. Door de onzekere economische situatie en een terughoudende consument is deze groei in de tweede helft van dit jaar niet doorgezet.

Doordat de prijsstijging in de restaurantsector structureel boven het inflatieniveau ligt, blijft de volumegroei enigszins beperkt. Voor 2011 wordt uitgegaan van een omzetvolumestijging van 2,5%, een neerwaartse bijstelling van 0,5%-punt ten opzichte van september. In 2012 zal het omzetvolume afnemen met 1,5%. Zowel meer terughoudendheid bij de zakelijke markt als de consument die minder zal besteden, is aanleiding om de raming voor volgend jaar met 1,5%-punt naar beneden bij te stellen. In de volgende jaren, 2013-2015, zal de omzet(volume) met gemiddeld 0,5% per jaar toenemen.

Cafetaria's/fastservice

De traditionele snackbar komt steeds meer onder druk te staan en ondervindt in toenemende mate concurrentie van supermarkten. Daartegenover ontwikkelen lunchrooms zich positief. Met een gezondheidsconcept weten deze aanbieders de aandacht van de consumenten te trekken. Ook ijssalons mogen zich in een goede belangstelling van de consument verheugen. Toch let de consument ook in deze sector op haar uitgaven. De positieve realisatiecijfers voor de eerste helft van 2011 zijn voor de cafetaria's/fastfood aanleiding geweest om de 2011-prognose opwaarts bij te stellen naar een toename van 3,75% in 2011 (+0,25%-punt ten opzichte van de septemberraming. In 2012 zal de omzet met 0,5% bescheiden toenemen, onder andere door het wegvallen van het inhaaleffect en dalende consumptieve bestedingen. In de volgende jaren zullen de bestedingen in dit segment blijven toenemen met gemiddeld 0,75% per jaar.

Cafés

De cafés hebben te maken met een jarenlange daling van het cafébezoek. De invoering van het rookverbod heeft de daling versterkt. Dit heeft geleid tot een versterkte afname van het aantal cafés. In het aanbod is een verschuiving te constateren van sterke(re) dranken naar meer koffie/thee-afzet. De omzet (volume) is in 2011 afgenomen met 1,5%. Dankzij grotere koffie/thee-afname is de daling redelijk beperkt gebleven. In 2012 zal de omzet (volume) verder afnemen, met 2,25%. Voor de periode 2013-2015 zal de omzet (volume) met 0,5% licht afnemen. De prijsstijging bij de cafés zijn boven het gemiddelde in de horecasector. Voor zowel 2011 als 2012 zijn de prognoses voor de cafés naar beneden aangepast, met respectievelijk 1%-punt en 1,5%-punt. In 2011 is dat gemotiveerd door minder gunstige

CBS-realisaties van het tweede en derde kwartaal. In 2012 zijn de dalende consumptieve bestedingen de oorzaak voor een sterkere omzetvolumedaling.

Kosten- en winstontwikkelingen in 2011 en 2012

Door de omzetgroei (met uitzondering van de cafés) zal de winst bij alle segmenten in de horeca in 2011 en 2012 kunnen toenemen. De stijging van inkooprijzen van voedsel en energie werken kostenverhogend. De arbeidskosten nemen relatief beperkt toe. Voor 2011 komt voor de horecasector (kern) als geheel, een winststijging van circa 8,5% uit. Voor 2012 wordt een bescheiden winstontwikkeling van 2,5% voorzien. Een goede kostenbeheersing is de belangrijkste achtergrond bij de verwachte stijging van de winst.

Maar let wel...

De winst (bedrijfsresultaten) zijn sinds 2007 over 2008, 2009 en 2010 cumulatief 21% afgenomen. De gecalculeerde verwachting maakt dat nog niet goed.